

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกชา (เมือง) ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกชา
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ปลูกชาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของเกษตรกรและแนวทางแก้ไขที่จะเพิ่มความตระหนักของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบนที่สูง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรหัวหน้าครัวเรือนผู้ทำการเกษตรในรูปแบบสวนป่า และมีการแปรรูปผลผลิตชาเป็นเมือง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 127 รายแยกเป็น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 45 ราย คนไทยพื้นเมือง 82 ราย เกษตรกรกลุ่มศึกษานี้เป็นเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ weight mean score ในการคำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรในส่วนค่าของทัศนคติ และใช้ correlation ในการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการวิจัยสรุปแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้ดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะของข้อมูลทั่วไปและทัศนคติในด้านต่างๆเกี่ยวกับการทำสวนชาของ

เกษตรกร

1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ลักษณะของข้อมูล ที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้ เป็นส่วนที่กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

อายุ ร้อยละ 28.35 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาคือร้อยละ 25.98 มีอายุ ระหว่าง 47-59 ปี อายุเฉลี่ย 45 ปี

ระดับการศึกษา ร้อยละ 72.1 จบประถมศึกษา รองลงมาคือร้อยละ 21.3 ไม่เคยเข้าโรงเรียน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 66.14 มีสมาชิก 3-4 คน รองลงมาคือร้อยละ 27.56 มีสมาชิก 1-2 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน

จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 67.7 มีแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน รองลงมาคือ ร้อยละ 26 มีแรงงาน 3-4 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2 คน

จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการทำสวนชา ร้อยละ 58.2 มีพื้นที่ระหว่าง 1-13 ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนละ 23.6 ไร่ จำนวนต้นต่อไร่ เฉลี่ย 102 ต้น

ประเภทที่ดินที่ใช้ในการทำสวนชา ร้อยละ 83.47 มีที่ดินเป็นของตนเอง รองลงมาร้อยละ 13.38 เช่า และมีส่วนน้อยคือ ร้อยละ 3.15 รั้งจ้างดูแลสวนชาโดยแบ่งปันผลผลิต

ชนิดพันธุ์ชาที่ปลูก ร้อยละ 81.9 จะปลูกพันธุ์อัสสัมอย่างเดียว ร้อยละ 18.1 จะปลูกชาพันธุ์อื่น ๆ ร่วมด้วย

ประสบการณ์ในการทำสวนชา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.5 มีประสบการณ์ในการทำสวนชาในช่วง 10 - 20 ปี

การเรียนรู้การปลูกชา ร้อยละ 81.1 ได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษ ร้อยละ 10.23 เรียนรู้จากเพื่อนบ้าน

รายจ่ายหรือต้นทุนในการทำสวนชา พบว่ามีการจ่ายทุนในด้านการปลูก และค่าวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างต่ำ ซึ่งทุนส่วนใหญ่จะเป็นด้านการจ้างแรงงาน ซึ่งมีการจ้างแรงงานในด้านการกำจัดวัชพืช และแรงงานในการเก็บเกี่ยว มีเกษตรกรที่ต้องจ่ายทุนดังกล่าว ร้อยละ 74 และร้อยละ 70.07 ตามลำดับ

รายได้ ส่วนมากคือร้อยละ 33.07 มีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 32.28 มีรายได้ระหว่าง 20,001-40,000 บาทต่อปี และมีรายได้เฉลี่ย 44,267 บาทต่อปี

วัสดุค้ำที่ใช้ทำเชื้อเพลิงในการนึ่งเมี่ยง พบว่าแหล่งที่มาของฟืน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.6 ได้มาจากบริเวณสวนเมี่ยงของตน สำหรับจำนวนพื้นที่ใช้ต่อปีพบว่า มีการใช้ฟืนเฉลี่ย 658 ท่อนต่อครัวเรือน ซึ่งมีขนาดของไม้ประมาณ 1.5-2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-8 เซนติเมตร

1.1.2 ทักษะคติของเกษตรกรในด้านต่างๆเกี่ยวกับการทำสวนชา พบว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีหรือเห็นด้วยต่อการปลูกชาในรูปแบบสวนป่าชา ว่าเป็นการเกษตรที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 และเกษตรกรเห็นด้วยว่าการทำเมี่ยงมีส่วนทำให้ป่าไม้ลดลง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 แต่เกษตรกรยังมีทัศนคติที่ดีต่อการทำเมี่ยง ดังจะเห็นได้จากข้อคิดเห็นต่อการทำเมี่ยง พบว่ามีเกษตรกร ร้อยละ 90.5 ยังมีความต้องการที่จะผลิตเมี่ยงต่อไป รวมทั้งเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และต่อการปลูกไม้ผลยืนต้นอื่นร่วมกับสวนชา โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และ 3.9 ตามลำดับ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่เห็น

เห็นด้วยต่อทัศนคติในด้านต่าง ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยของทุกข้อความในแต่ละด้าน อยู่ในช่วงคะแนน 3.01 - 4.1 ซึ่งตีความได้ว่าเห็นด้วย แต่ก็ยังไม่เป็นค่าคะแนนที่อยู่ในช่วงสูงสุดคือเห็นด้วยอย่างยิ่ง

1.2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและตัวแปรที่ศึกษา

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพ่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ถือครอง ประสพการณ์ด้านอาชีพ รายได้ กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า อายุและจำนวนพื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับระดับ เพ่า การศึกษา ประสพการณ์ด้านอาชีพ และรายได้ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3 ข้อคิดเห็น ปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

1.3.1 ข้อคิดเห็นทั่วไป

ข้อคิดเห็นต่อการทำสวนชา ส่วนมากร้อยละ 92.9 ยังมีความต้องการที่จะทำสวนชาต่อไป ด้วยเหตุผลที่ว่า สวนป่าชาไม่ต้องดูแลรักษามากนักก็สามารถเก็บผลผลิตได้ ตลอดจนเป็นที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ

ข้อคิดเห็นต่อการผลิตเมี่ยง พบว่าร้อยละ 90.5 ยังมีความต้องการที่จะทำเมี่ยงอีกต่อไป ด้วยเหตุผลที่ว่า การผลิตเมี่ยงเป็นอาชีพหลักที่มีมาแต่บรรพบุรุษ มีความชำนาญ ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก รวมทั้งรายได้ก็ดีด้วย การลงทุนก็ต่ำ

ข้อคิดเห็นต่อผู้ที่ทำให้ป่าไม้ลดลง ร้อยละ 89 เห็นว่าผู้ที่ทำให้ป่าไม้ลดลงมากที่สุด คือกลุ่มผู้ที่ลักลอบตัดไม้เพื่อใช้ประโยชน์เนื้อไม้เพื่อการค้า รวมทั้งเกษตรกรชาวเขาเผ่าลีซอทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย สำหรับผู้ที่ตอบว่ากลุ่มผู้ทำเมี่ยงมีเพียงร้อยละ 7.1

ข้อคิดเห็นต่อ เตาเศรษฐกิจ ร้อยละ 78.7 รู้จักเตาเศรษฐกิจ และในจำนวนผู้รู้จักมีร้อยละ 63.2 มีความสนใจที่จะใช้เตาเศรษฐกิจด้วยเหตุผล ทำให้ประหยัดพื้นที่

ข้อคิดเห็นถ้าไม่มีตลาดรับซื้อเมี่ยง ร้อยละ 79.5 ตอบว่าถ้าไม่มีตลาดรับซื้อเมี่ยง ก็จะผลิตเป็นชาอย่างเดียว

ข้อคิดเห็นถ้าไม่มีพื้นที่เพียงพอในการนั่งเมี่ยง ร้อยละ 65.4 ตอบว่าจะต้องเร่งปลูกป่าทดแทน รวมทั้งหาวิธีอื่นที่ประหยัดพื้นที่

1.3.2 ความต้องการให้หน่วยงานของรัฐบาลช่วยเหลือสนับสนุนในการประกอบอาชีพ

พบว่า ร้อยละ 81.1 มีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือด้านการตลาด และที่เหลือนี้อีกมีความต้องการให้ส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้ทางวิชาการทางการเกษตร ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ความรู้และวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จำเป็น รวมทั้งสนับสนุนด้านแหล่งน้ำ

1.3.3 ปัญหาของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำเหมือง

จากการศึกษาได้แยกปัญหาเป็น 5 ด้านคือ

1. ด้านการผลิต ร้อยละ 71.1 มีปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง
2. ด้านแรงงาน ร้อยละ 70.9 ตอบว่าค่าจ้างแรงงานสูง
3. ด้านวัตถุดิบที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการนั่งเหมือง ร้อยละ 70.9 มีความเห็นว่าพื้นมีราคาแพง
4. ด้านการตลาด ร้อยละ 58.3 เห็นว่าราคาไม่ยุติธรรมเพราะพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนด

ราคา

5. ด้านอื่น ๆ ร้อยละ 7.9 ตอบว่าขาดแคลนเงินทุน ร้อยละ 7.1 ตอบว่าการคมนาคม การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก และมีเพียงร้อยละ 0.8 ตอบว่าราคาสินค้าอุปโภค บริโภคแพง ส่วนที่เหลือไม่ตอบ

2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำสวนชา

ในส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพการทำสวนชาแบ่งออกเป็นอีก 2 ส่วนย่อย คือ

2.1.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรูปแบบการเกษตรและระบบการผลิต เพื่อให้มีผลตอบแทนมากยิ่งขึ้นโดยไม่มีผลต่อการทำลายป่ารวมทั้งเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนบนที่สูง

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าชาเป็นพืชที่สามารถปลูกร่วมกับไม้ป่าได้ดี ดังนั้นจึงสมควรพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจ และ พืชที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งปัจจุบัน ปริมาณความต้องการบริโภคชาภายในประเทศของไทยยังคงมากกว่าปริมาณการผลิตได้ภายในประเทศ ดังนั้นการที่จะพัฒนาระบบการผลิตชาให้มีคุณภาพดีเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคนั้นยังมี路途漫漫 อยู่อีกทั้งการปรับปรุงชาให้เป็นพืชเศรษฐกิจ หากทำได้อย่างเหมาะสมจะเป็นส่วนช่วยฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร ข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงระบบการผลิตและการตลาดมีดังต่อไปนี้

ก. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ ควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. กรมวิชาการเกษตร ควรเร่งดำเนินงานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์ชา และวิธีการขยายพันธุ์ชาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการเองได้ ตลอดจนร่วมมือกับหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร ในการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบสวนป่าชาที่ให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเกษตรและด้านป่าไม้

2. กรมป่าไม้ ควรดำเนินการด้านพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นพื้นที่การปลูกชาของเกษตรกร โดย พิจารณาเรื่องสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดินตามเงื่อนไขที่ทางรัฐบาลกำหนด เช่น

การขออนุมัติการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการให้ชุมชนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล แล้วขอเช่าจากกรมป่าไม้เป็นช่วง ๆ ไป โดยให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในค้ำต่าง ๆ เช่น การวางแผน การออกกฎระเบียบ คู่มือควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นด้วย

3. กรมส่งเสริมการเกษตร ควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมและแนะนำเทคนิคต่าง ๆ แก่เกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 7.1 เท่านั้นที่เคยได้รับการฝึกอบรม และมีเกษตรกรร้อยละ 70.9 มีปัญหาเรื่องแรงงาน ดังนั้นถ้ามีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีระบบการจัดการที่รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้ลดความต้องการด้านแรงงานลงได้.

- นำกล้าพันธุ์ที่มีคุณภาพและเหมาะสมไปจำหน่ายแจกแก่เกษตรกร

- แก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับผลผลิตตกต่ำ

- สาธิตการปลูกชาในรูปแบบ เกษตร-ป่าไม้ แก่เกษตรกร เช่นการปลูกไม้โตเร็วร่วมกับสวนป่า เพราะจากการวิจัยพบว่าเกษตรกรร้อยละ 70.9 มีปัญหาด้านขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเชื้อเพลิง

- ร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในการจดทะเบียนผู้ปลูกชาขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ด้านการผลิตชาที่แน่นอนต่อไป

4. กรมชลประทาน ควรศึกษาเพื่อปรับปรุงระบบชลประทานแก่เกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจาก ผลการวิจัยพบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 71.1 มีปัญหาด้านขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง

5. กรมประชาสัมพันธ์ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรชาวเขาทำการปลูกชา ร่วมกับการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรชาวเขายังมีการทำไร่เลื่อนลอยถ้ามีการส่งเสริมจะทำให้ลดพื้นที่การทำไร่เลื่อนลอยได้

6. กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรตั้งกลุ่มสหกรณ์ ตลอดจนตั้งโรงงานแปรรูปชาโดยใช้ระบบสหกรณ์เข้าดำเนินการ จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรขาดแคลนเงินทุน ดังนั้นถ้ามีระบบสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยเหลือให้แก่สมาชิกได้

7. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ควรดำเนินการดังนี้

- สำรวจข้อมูลทางการเกษตรเกี่ยวกับชา

- กำหนดการจดทะเบียนผู้ปลูกชา โดยอาศัยพระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร

- กำหนดนโยบายด้านราคาที่เกษตรกรควรจะได้รับ โดยให้กระทรวงพาณิชย์ประกาศราคาประกันขั้นต่ำ ทั้งนี้เนื่องจาก เกษตรกร ร้อยละ 58.3 มีปัญหาในด้านการตลาด ราคาไม่มั่นคงและไม่ยุติธรรมถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ

8. กระทรวงพาณิชย์ ควรดำเนินการดังนี้

- กำหนดราคาการส่งออก (ถ้าจำเป็น) ประกาศราคาที่เกี่ยวข้องกรขายได้ โดยพระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด

- กำหนดโควตาการรับซื้อผลผลิตภายในประเทศกับจำนวนนำเข้า แก่บริษัทแปรรูปชา โดยรวบรวมจากบริษัทแปรรูปชาที่ได้รับซื้อจากเกษตรกร

9. กระทรวงอุตสาหกรรม ควรดำเนินการในด้านโรงงานแปรรูปชา เช่น มาตรฐานการซื้อผลผลิตใบชาเข้าโรงงานแปรรูป การขยายกำลังการผลิตตลอดจนการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิตซึ่งจะช่วยให้ขายผลผลิตได้ในราคาดี

การที่จะสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิตชาภายในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรส่งเสริมอย่างมีระบบคือต้องส่งเสริมทั้งด้านการปลูกและการตลาด รวมทั้งด้านการแปรรูปผลผลิตด้วย

ข. เกษตรกรผู้ปลูกชาควรปฏิบัติดังนี้

1. ปรับปรุงระบบการผลิตในสวนชาของตนให้ดีขึ้น โดย

- ตัดแต่งกิ่งต้นที่มีอายุมาก ทั้งนี้เพื่อให้ต้นชาแตกกิ่งก้านสาขาออกไป และเก็บผลผลิตได้สะดวก

- ใช้ชาพันธุ์ที่ให้ผลผลิตและมีคุณภาพสูง ปลูกทดแทนต้นเก่าที่ให้ผลผลิตต่ำและเพิ่มจำนวนต้นต่อพื้นที่ โดยการปลูกเสริมในที่ที่เหมาะสม

- ควรแก้ไขและปรับปรุงดินโดยการ ปลูกพืชคลุมดิน ใช้ปุ๋ยพืชสด ใช้ปุ๋ยหมัก ใช้ปุ๋ยคอก ใช้วัสดุคลุมดิน เป็นต้น

- ทำการคัดเลือกต้นแม่เพื่อขยายพันธุ์ชา โดยใช้ส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เมล็ด

- ควรปลูกไม้โตเร็วอื่น ๆ เช่น กระถินยักษ์ ทองหลางป่า หรือ ไม้โตเร็วอื่นในท้องถิ่นที่เกษตรกรเห็นเหมาะสม หรือยอมให้ลูกไม้ของตนไม้ป่าขึ้นทดแทนบ้างเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศน์ ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากไม้เหล่านี้ในอนาคต โดยเฉพาะเพื่อใช้เป็นไม้ฟืนซึ่งกำลังขาดแคลนในภาวะการณปัจจุบัน

- ควรปลูกพืชเกษตรอื่น ๆ เสริมในระบบ เช่น มะแขว่นซึ่งเป็นไม้ป่าดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่เกษตรกรสามารถเก็บผลผลิตไปขายเป็นรายได้แก่ครัวเรือน หรือไม้ผลเศรษฐกิจอื่น ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตของระบบ

2. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยให้ความสนใจที่จะรับรู้และปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ ที่พิจารณาแล้วคิดว่าเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับท้องถิ่น

3. สนใจไขว่คว้าหาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ที่สามารถพัฒนาระบบการผลิตให้ดีขึ้น

4. กลุ่มสหกรณ์ที่มีอยู่ควรเปิดโอกาส ให้เกษตรกรทุกคนได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

2.1.2 ข้อเสนอแนะเพื่อ เพิ่มความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของเกษตรกร

1. ประชาสัมพันธ์และจูงใจ เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรับรู้ในปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการขาดแคลนไม้ใช้สอย ผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่า การขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเช่น เกษตรป่าไม้ เกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น และการให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนควรจะได้รับจากการปลูกป่า เพื่อสร้างความเข้าใจและสนใจแก่เกษตรกรต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุน้อยและกลุ่มเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก และเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองมาก มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยและเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงเพราะ เกษตรกรที่มีอายุน้อยเป็นเกษตรกรที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป และสำหรับกลุ่มเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อย หากไม่ตระหนักในปัญหาการลดลงของทรัพยากรป่าไม้ อาจทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ทำกินซึ่งจะเป็นปัญหาต่อไปหากไม่ได้รับการณรงค์เพื่อสร้างความตระหนัก

2. ให้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งให้ความรู้ในด้านการปลูกป่า การปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้สอย และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกวิธี ซึ่งจะทำให้เกษตรกรพัฒนาระบบการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตให้ดีขึ้น สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการสาธิตรูปแบบการเกษตรที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการพาเกษตรกรศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์สาธิตการปลูกไม้โตเร็วในสวนป่า การจัดการในระบบเกษตรป่าไม้ เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรเห็นและเข้าใจมากยิ่งขึ้น และเปิดโลกทัศน์ของเกษตรกรให้กว้างขึ้นทำให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ

4. ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ให้การสนับสนุนกิจกรรมบางกิจกรรมที่ชุมชนขาดศักยภาพ และถือว่าเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมกับท้องถิ่น

2.2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะในส่วนของ เกษตรกรที่ทำสวนชา โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นเกษตรกรหัวหน้าครัวเรือน ที่ทำการเกษตรในรูปสวนป่าชาและผลิตเมี่ยงเป็นรายได้หลัก จึงเป็นการศึกษาวิจัยที่ค่อนข้างจำกัด จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน การที่จะทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยสอบถามทัศนคติ โดยการถามตอบ ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงเท่าที่ควร เนื่องจากความไม่คุ้นเคยทำให้เกษตรกรเกิดความเกรงใจและเกรงกลัวในการที่จะให้ข้อมูลเชิงลบเพราะกลัวว่าจะมีผลกระทบต่อนอง ดังนั้นหากมีการวิจัยที่ศึกษาทัศนคติครั้งต่อไปควรที่จะมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เช่น ศึกษาในเชิงมนุษยวิทยาซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาร่วมกับกลุ่มเป้าหมายนานพอสมควร เพื่อจะได้ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ประกอบด้วยทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น

2. ควรจะเพิ่มข้อคำถามให้มากกว่านี้และควรเป็นคำถามที่ประกอบด้วยเชิงบวกและเชิงลบด้วยเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ และควรมีการวัดประสิทธิภาพของแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ในเชิงสถิติด้วย รวมทั้งควรเพิ่มจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำเครื่องมือดังกล่าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการรวบรวมข้อมูล

3. ควรมีการศึกษาทัศนคติในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรทั้งชายและหญิง เพื่อเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างทางทัศนคติหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เราทราบกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายที่จะทำการกระตุ้นในด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไป

4. ควรมีการศึกษาถึง ตลาดและความต้องการของผลผลิตเมี่ยงว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงไรในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้

5. ควรมีการศึกษาทัศนคติในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของเกษตรกรผู้ปลูกชากลุ่มอื่นผู้ทำการเกษตรในรูปแบบปลูกพืชชนิดเดียว

6. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรผู้ปลูกชาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการยอมรับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการประหยัดวัสดุคิบที่เป็นเชื้อเพลิง

7. ควรมีการศึกษาถึงการดำเนินการ และการบริหารงานของกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกชาและปัจจัยในการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกร

8. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ผลได้ผลเสีย ของระบบการผลิตชาร่วมกับไม้ป่า และพืชเกษตรอื่นๆหลายชนิด เพื่อดูว่ามีพืชเกษตรอื่น ๆ ไหนบ้างที่มีความเหมาะสมในการปลูกร่วมกับสวนป่าชา

9. ศึกษาการปลูกไม้ป่าแทรกในสวนชาที่ต้นไม้ถูกตัดไปมากแล้ว

10. ศึกษาเอาพืชเศรษฐกิจอื่นมาปลูกแทรกในสวนชา เช่น ไม้ผล ไม้ไฟ และอื่นๆ